

*¿S'adapten bé es llibres de text
a ses modalitats balears?*

Estudi

Xavier Pericay i Joan Font Rosselló

Setembre 2014

FUNDACIÓ JAUME III

Introducció

Una de ses objeccions que se solen fer a sa Fundació Jaume III quan denuncia sa laminació des mallorquí, menorquí i eivissenc a ses escoles balears és que es llibres de text *ja* estan adaptats a ses nostres modalitats insulars. Això, com veurem, és una veritat a mitges. I ho és per diverses raons. En primer lloc, perquè molts de llibres que usen es nostros estudiants, sobretot a nivells superiors de secundària i batxillerat, no estan adaptats a ses nostres modalitats en absolut. En general, se tracta d'editorials poc conegudes, o almanco no tan conegudes com ses principals (Anaya, Vicens Vives, Santillana), que no tenen cap delegació a Balears i que per tant no fan cap esforç per adaptar uns llibres que vénen cuits i preparats de Barcelona. En canvi, ses principals editorials que tenen una delegació a Palma (Anaya, Vicens Vives, Santillana) sí han fet un esforç per adaptar es llibres de text que vénen de Catalunya a ses modalitats insulars. Aquest estudi, naturalment, va dirigit an aquests darrers llibres, no an es primers escrits en català central. Es llibres que seran objecte de sa nostra atenció són aquells que duen a sa portada es distintiu “Illes Balears” —o, com a mínim, especifiquen en es crèdits que han estat adaptats a sa nostra Comunitat Autònoma— i que per tant han passat pes sedàs de correctors, normalisadors i tècnics lingüístics de Balears.

Com dèiem, aquests manuals adaptats, almanco teòricament, an es balear presenten uns nivells d'adaptació diferents, però hi ha una sèrie de pautes que tots segueixen. Per exemple, cap d'ells utilisa mai s'article baleàric (sa combinació des dos articles, *lalat* i *salat*, pròpia de ses Balears) o es pronoms febles tals com els usam a Mallorca. En canvi, tots ells sí han adoptat, amb excepcions puntuals, sa morfologia verbal mallorquina. Ha estat precisament sa voluntat de comprovar es grau d'adaptació des nostros llibres de text i quins apartats gramaticals s'adapten millor o pitjor, o no s'adapten senzillament gens ni mica, a ses nostres modalitats lo que mos ha empès a fer aquesta anàlisi que teniu a ses mans. Sa Fundació Jaume III pretén així fugir d'afirmacions categòriques tant d'aquells que afirmen que no estan gens adaptats com d'aquells que pretenen fer-mos creure que s'adaptació és immillorable. Per això, per sortir de dubtes i acostar-mos a sa realitat, hem fet aquest estudi.

Sa metodologia que hem seguit ha estat buidar de forma exhaustiva una trentena de pàgines de devuit llibres de text, de tres nivells diferents (primer, tercer i quint de primària), de ses tres principals editorials (Anaya, Santillana, Vicens Vives) i de ses matèries de Llengua catalana i Coneixement del medi. En total, una mostra aleatòria de devuit llibres, significativa a bastament perquè en puguem treure conclusions. Hem triat aquests nivells i no uns altres perquè sa nova llei orgànica d'educació (LOMCE) preveia per aquest curs modificar es manuals des tres nivells assenyalats. Es buidatge ha consistit a veure fins a quin punt s'adaptaven ses formes verbals, es lèxic, es quantitativs, ets indefinits, ses preposicions, ses conjuncions i sa sintaxi a ses modalitats insulars reconegudes a s'Estatut d'Autonomia de 2007. A s'hora de proposar alternatives equivalents o sinonímiques, no hem tengut en compte més que ses solucions estrictament normatives de s'Institut d'Estudis Catalans. D'aquesta manera, volem facilitar sa feina tant an es docents com a ses editorials als quals va dirigit aquest estudi.

Ses explicacions referides a sa metodologia utilitada les trobaran an es començament des documents dedicats a cada nivell educatiu: primer, tercer i quint de

primària. Encara que ses conclusions generals des final des nostro estudi hi entren amb més detall, ja podem avançar que, en línies generals, es grau d'adaptació des textos triats és ben magre. No només en aquells aspectes gramaticals que ni tan sols s'han tengut en compte —com s'article balearic o es pronoms febles—, sinó també en aquells que sí s'hi han tengut —com es lèxic—, on s'adaptació és clarament insuficient, fins an es punt que s'adaptació més ben cuidada que hem vist —sa des llibres de Vicens Vives— equival a una autèntica mescladissa, on conviuen solucions pròpies de Catalunya amb solucions mallorquines. De fet, podem dir que lo únic que s'adapta bé de bon de veres és sa morfologia verbal, i així i tot, amb excepcions.

En suma, maldament no se pugui dir que es llibres de text analisats no estan adaptats, ja que tots contenen unes quantes solucions específiques de ses modalitats lingüístiques insulars, sí podem assegurar que aquesta adaptació és, des de tots es punts de vista, clarament insuficient.

Anàlisi Primer de Primària

0. Mostra

- Llengua*, Primer de Primària, Anaya Illes Balears, 2011, pp. 88-115 (AL)
Llengua, Primer de Primària, Santillana Illes Balears, 2011, pp. 98-125 (SL)
Lletres (quadern 1.2) *Llengua i literatura*, Primer de Primària, Vicens Vives, 2011, pp. 78-109 (VVL)
Coneixement del medi, Primer de Primària, Anaya Illes Balears, 2011, pp. 92-119 (AM)
Coneixement del medi, Primer de Primària, Santillana Illes Balears, 2011, pp. 62-97 (SM)
Far, Medi natural, social i cultural, Primer de Primària, Vicens Vives, 2011, pp. 128-153 (VVM)

1. Consideracions prèvies

a) S'anàlisi ha consistit en es buidatge d'una trentena de pàgines de cada un des llibres de text indicats a s'apartat anterior. Es propòsit ha estat comprovar fins a quin punt aquests manuals de ses editorials de llibres de text més importants de ses Illes Balears —encara que tenguin sa seu principal a Madrid o Barcelona, totes ses que hem triat disposen d'una delegació balear— s'adapten a ses modalitats insulars.

b) Per facilitar sa consulta, hem dividit es buidatge en quatre grans apartats: *Lèxic i fraseologia*; *Morfologia no verbal*; *Morfologia verbal* i *Altres*. A cada apartat, hem ordenat alfabèticament es termes triats.

c) A s'hora de proposar alternatives, no hem tengut en compte més que ses solucions normatives. I encara, entre aquestes, hem deixat de costat ses més controvertides, com sa que afecta s'anomenat article balearic, que més que un article és sa combinació de dos, es *salat* i es *literari*. Només hem fet una excepció amb uns quants termes lèxics que, maldament no siguin en es *Diccionari de l'Institut d'Estudis Catalans*, sí figuren en es *Diccionari Català-Valencià-Balear* i tenen segles d'ús entre noltros.

d) S'anàlisi s'ha limitat an ets aspectes purament lingüístics. Així, a pesar que hi hauria molt a dir sobre s'adaptació des continguts i, en particular, de moltes de ses lectures triades, no mos hi hem entretengut. Tampoc hem recollit es caramull de casos en què s'aplicació de sa correcció política —això és, s'ús sistemàtic de «tots i totes», «homes i dones», «companys i companyes» i altres succedanis— ha desfigurat sa redacció des text.

e) En general, i per no cansar es lector, quan una determinada solució lingüística estranya an es xerrar de Mallorca i susceptible d'esser canviada per una de mallorquina se repetia fins a extrems abusius, només n'hem consignat ses tres o quatre primeres aparicions.

f) Maldament no mos hàgim entretengut a indicar de manera sistemàtica ses variants menorquines o eivissenques d'un terme quan aquestes diferien de sa mallorquina corresponent, sí ho hem fet en qualque ocasió. En especial, en aquells casos en què sa forma usada en es text i estranya an es xerrar de Mallorca era usada en una altra de ses illes germanes.

2. Anàlisi

2.1 Lèxic

<i>Referència</i>	<i>Forma usada</i>	<i>Forma alternativa</i>
AL, 114	A casa	A ca nostra
SM, 68	Al costat de	Al costat de, devora
AM, 92	Adonar-se'n	Tèmer-se'n
SL, 99	Aleshores	Llavors
SL, 124	Alhora	Al mateix temps
AL, 110	Anar a dormir	Colgar-se
AM, 118	Apetit	Gana
SM, 88	Arrel	Rel
VVM, 150	Bombeta	Bombilla [DCVB]
VVL, 89	Bombetes	Bombilles
VVM, 134	Caldre	Haver de
SM, 81	Capgròs	Cabot
AL, 98	Cistell	Paner, panera, covo [a Eiv., <i>cove</i>]
VVM, 151	Closca [d'un fruit sec]	Clorella
VVM, 139	Conreen	Conren, cultiven
AL, 89	Cueta	Coeta
AM, 97; VVM, 128 i 148	Cura (tenir —)	Cuidar [però <i>cuidar</i> també surt qualque vegada a VVM]
AL, 100	De pressa	De pressa, aviat
SM, 95	De segur	Segur
SL, 113	De sobte	De cop i resposta, de cop en sec
SL, 110	Doncs	Idò
VVL, 80	Enganyar	Enganar
AL, 97	Enlaire (pujar —)	Amunt (pujar —)
AM, 113	Espàrec	Espàrec
SM, 82	Fàcil de (domesticar)	Bo de (domesticar)
AL, 89	Galeta	Galleta [a Men., <i>galeta</i>]
SL, 107	Gallina	Galina [a Men. i Eiv., <i>gallina</i>]
SM, 81	Granota	Granot [A Men., <i>granota</i>] [A (S, M, 85) surt, emperò, <i>granot</i>]
SL, 118	Grill	Gri
AL, 98	Guineu	Raboa
VVL, 78	Habitatges	Vivendes
AM, 113	Horta [valencià]	Hort
VVL, 91	Maons	Totxos

AM, 92	Natura	Naturalesa
AM, 98, 99, 100	Núvols	Niguls
SM, 69	Ordre	Orde
AM, 115	Òs	Onso
SL, 98	Parla	Parla, xerra
AM, 97	Pertot arreu	Pertot
AM, 112	Polpa	Popa
AL, 95	Porta [verb]	Du / duu
SL, 110	Preocupar-se	Passar pena
VVL, 98	Quadre	Quadro
AL, 114	Rotllana	Rotlo
AM, 101	Sobre algun objecte	Damunt qualche objecte
VVL, 82	Subratlla-les	Subretxa-les
S, M, 66	Tipus de (tot)	Casta de (tota)
SL, 113	Vacances	Vacacions
AL, 99	Veïna	Veïnada
VVL, 92	Xerrac	Xorrac

2.1.1 Lèxic balear

(AL): *acubar, calcetins, calçons, cussa, jugueta, margalida, mostatxut, nòmer, tassó*

(SL): *dur, nòmer, margalida [flor], retxat, coa, ànnera, moix, moll [peix], mar (la), botant, subretxa, calcetins, engronsar, agranar, horabaixa, granera, bon vespre*

(VVL): *padrins [avis], regirada, enfora, grifó, tassó, coa, trepant, llanterner, picapedrer, nins i nines, aferrar, ca, moix, ca teva, ca seva, fa venir ganés*

(AM): *davall, herba-sana*

(SM): *nin, nina, coa, moneia, rabosa, canonge [conill], cerquen, mar (la), manescal [però veterinari apareix devora], retxa, conrar, bolletes, ametler, ca teva*

(VVM): *ca vostra, nina, aferra, rel, melicotó, gruixat, frigola, tomatiguera, tomàtiga, lletuga, cerca, ciuró, tassó, mar (la), botelles, fems, agranat*

2.2 Morfologia no verbal (quantitatius i indefinits / usos pronominals)

Referència	Forma usada	Forma alternativa
SL, 110	Alguna cosa	Qualque cosa
SM, 74	Alguna vegada	Qualque vegada
SM, 86	En algun hort	A qualche hort
AL, 102	Es trobava	Se trobava
AL, 107	Es veu	Se veu
VVM, 145	Molta calor	Molta de calor [però, en canvi,

		<i>molts de residus</i>]
AL, 88	Moltes coses	Moltes de coses
SM, 70	Uns quants	Uns quants, una partida

2.2.1 Observacions

—Pronoms febles: cap forma plena en posició proclítica, totes reforçades. Tampoc cap combinació *mallorquina* (acusatiu + datiu) de pronoms febles. (AL), (SL), (VVL), (AM), (SM), (VVM).

—Quantitatius i indefinits:

—hi surt sempre *algun* en lloc de *qualque* (AL), (VVL), (SL), (AM), (SM), amb una excepció: a (VVM) hi surten *qualque* (130) i *qualcunes* (148)

—alternança entre *molts* i *molts de*. A (AL) i (VVM) hi surt *molts* i variants, però a (SL), (AM) i (SM) hi surten *molts de*, com *molts de dies* (AM) o *molts d'animals* (SM)

—a (SM) hi surt *quants d'animals*

2.3 Morfologia verbal

<i>Referència</i>	<i>Forma usada</i>	<i>Forma alternativa</i>
VVM	Creixin	Cresquin [a Eiv., <i>creixin</i>]
AL, 104	Fés [verb <i>fer</i>]	Fé
AM, 113	Naixen [valencià]	Neixen
AM, 101	Saber	Sebre
AL, 95, 114	Sóc [95, quatre pics; 114, dos]	Som
AM, 97	Veiem	Veim

2.3.1 Observacions

—Llevat des casos citats, sa morfologia verbal està adaptada a ses modalitats a (AL), (AM) i (VVM).

—Sa morfologia verbal està adaptada a ses modalitats, sense excepcions, a (SL), (VVL) i (SM).

2.4 Altres (usos preposicionals / conjuncions)

<i>Referència</i>	<i>Forma usada</i>	<i>Forma alternativa</i>
SM, 88	A terra	En terra
VVL, 80	Darrere de	Darrere ()
SM, 88	Davall de terra	Davall () terra
SM, 96	Dins del fruit	Dins () el fruit
SM, 88	Dins dels fruits	Dins () els fruits
AL, 110	Dins del quadrat	Dins el quadrat [Però, en canvi, “dins na Tina”, 104]
SM, 64	Neden en l'aigua	Neden dins l'aigua
SM, 70	Sobre	Damunt
SM, 79	Tot i que	Maldament

2.4.1 Observacions

—A (AM), és sistemàtica s'invasió des camp de sa preposició *a* per part de sa preposició *en*: “en quina data”, “en cada una”, “les fulles (...) en la foto”, “en les quatre fotografies” (92-93), etc.

—A (SM) també és sistemàtica s'invasió des camp de sa preposició *a* per part de sa preposició *en*: “Quins animals hi ha en l'escena?” (62); “En les gepes, els camells duen aigua” (70); “en la lámina” (74); “viuen en l'aigua”, “viuen en la mar” (80); “viuen (...) en la naturalesa” (84); “en quins altres llocs” (87)

—(AM), d'altra banda, és un llibre ple d'incorreccions de tota casta: males traduccions des castellà; ús d'un nivell de llengua massa elevat, impropri de Primer de Primària; errors d'edició, etc.

—A (VVM), s'usa “davall () terra” (137).

Anàlisi Tercer de Primària

0. Mostra

- Llengua*, Tercer de Primària, Anaya Illes Balears, 2012, pp. 78-109 (AL)
Llengua, Tercer de Primària, Santillana Illes Balears, 2012, pp. 76-105 (SL)
Lletres (quadern 3.2) *Llengua i literatura*, Tercer de Primària, Vicens Vives, 2012, pp. 76-103 (VVL)
Coneixement del medi, Tercer de Primària, Anaya Menorca, 2012, pp. 86-115 (AM)
Coneixement del medi, Tercer de Primària, Santillana Illes Balears, 2012, pp. 80-107 (SM)
Far, Medi natural, social i cultural, Tercer de Primària, Vicens Vives, 2012, pp. 76-105 (VVM)

1. Consideracions prèvies

- a) S'anàlisi ha consistit en es buidatge d'una trentena de pàgines de cada un des llibres de text indicats a s'apartat anterior. Es propòsit ha estat comprovar fins a quin punt aquests manuals de ses editorials de llibres de text més importants de ses Illes Balears —encara que tenguin sa seu principal a Madrid o Barcelona, totes ses que hem triat disposen d'una delegació balear— s'adapten a ses modalitats insulars.
- b) Per facilitar sa consulta, hem dividit es buidatge en quatre grans apartats: *Lèxic i fraseologia*; *Morfologia no verbal*; *Morfologia verbal* i *Altres*. A cada apartat, hem ordenat alfabèticament es termes triats.
- c) A s'hora de proposar alternatives, no hem tengut en compte més que ses solucions normatives. I encara, entre aquestes, hem deixat de costat ses més controvertides, com sa que afecta s'anomenat article balearic, que més que un article és sa combinació de dos, es *salat* i es *literari*. Només hem fet una excepció amb uns quants termes lèxics que, maldament no siguin en es *Diccionari de l'Institut d'Estudis Catalans*, sí figuren en es *Diccionari Català-Valencià-Balear* i tenen segles d'ús entre noltros.
- d) S'anàlisi s'ha limitat an ets aspectes purament lingüístics. Així, a pesar que hi hauria molt a dir sobre s'adaptació des continguts i, en particular, de moltes de ses lectures triades, no mos hi hem entretingut. Tampoc hem recollit es caramull de casos en què s'aplicació de sa correcció política —això és, s'ús sistemàtic de «tots i totes», «homes i dones», «companys i companyes» i altres succedanis— ha desfigurat sa redacció des text.
- e) En general, i per no cansar es lector, quan una determinada solució lingüística estranya an es xerrar de Mallorca i susceptible d'esser canviada per una de mallorquina se repetia fins a extrems abusius, només n'hem consignat ses tres o quatre primeres aparicions.

f) Maldament no mos hàgim entretengut a indicar de manera sistemàtica ses variants menorquines o eivissenques d'un terme quan aquestes diferien de sa mallorquina corresponent, sí ho hem fet en qualque ocasió. En especial, en aquells casos en què sa forma usada en es text i estranya an es xerrar de Mallorca era usada en una altra de ses illes germanes.

2. Anàlisi

2.1 Lèxic i fraseologia

<i>Referència</i>	<i>Forma usada</i>	<i>Forma alternativa</i>
AL, 92 (4), 100, 108	A casa	A ca nostra
VVL, 91; AM, 100	A casa	A ca seva [però també <i>ca teva</i> (AM, 105)]
AL, 79	A l'abast	A mà
AL, 78	A soles	Tot sol
VVM, 101	A terra	En terra
AL, 80	Al darrere	Darrera
SM, 83	Al voltant de	Enrevoltant
SM, 85	(Girar) al voltant de la Terra	Fer voltes a la Terra [però <i>fer voltes</i> també apareix (SM, 86)]
VVL, 77	Acomiadar-se	Despedir-se (DCVB)
VVM, 94	Acostumar a (+ inf.)	Soler (+ inf.)
AL, 81; VVL, 82, 95	Adient	Adequat [però a VVM, 88, <i>adequat</i>]
AL, 97	Adonar-se'n	Tèmer-se'n
VVL, 77, 84	Adreça	Direcció
VVL, 83	Advocat	Advocat, misser
SM, 97; AM, 100	Aixeta	Aixeta, grifó
VVM, 94	Alçada	Alçada, altura, alçària
VVL, 91; SL, 77, 101	Aleshores	Llavors
SL, 92	Almenys	Almanco
AL, 92; VVM, 83; AM, 92	Anar a parar	Desembocar, arribar, confluïr
AL, 78	Apropar-se	Acostar-se
SL, 101; VVM, 84	Arrencar	Arrabassar
VVM, 96	Arrodonit	Arredonit
AM, 86	Avenç	Avançament
AL, 108	Avinguda	Avenguda
AM, 87	Avui dia	Avui en dia
SM, 94	Basses	Basses, bassióts
VVL, 85	Benvolgut	Apreciat
VVL, 91	Bogeria	Bogeria, locura (DCVB)

SL, 84	Cabàs	Senalla
AL, 91; VVL, 83; VVM, 81, 100; AM, 95	Cal (+ inf.)	S'ha de, és necessari (+ inf.)
VVM, 80, 83	Calamarsa	Calabruix
VVL, 98	Calen	Són necessàries
AL, 93	Calgui	Faci falta
VVM, 92	Camps de conreu	Cultius
SM, 104	Cap al vespre	De capvespre, (al) decapvespre (DCVB)
AM, 95	Casa teva	Ca teva
VVL, 97; SL, 84	Cistell	Paner, panera, covo [a Eiv., cove]
SL, 90	Com es deia?	Què nomia?
SL, 94	Colla (senderista)	Grup (senderista)
VVL, 85	Comiat	Despedida (DCVB)
AM, 87	Conquesta	Conquista
VVL, 79	Cop	Vegada, pic
AM, 95	(Un) cop que	(Una) vegada que
AL, 92	Cop (cada)	Vegada, pic (cada)
SL, 89	Cordar-se	Fermar-se
VVL, 77	Cordills	Cordons
AL, 91	Cridòria	Crider
SL, 79	De bon matí	De bon dematí
VVL, 77; SM, 94	De seguida	De seguida, tot d'una
AL, 85	De segur	Segur
VVL, 76, 78; SL, 78	De sobte	Sense més ni pus
SL, 77	De veritat	De veres
SM, 91	Destinació	Destí
VVM, 98; AM, 90	Dipòsit	Depòsit (DCVB)
VVM, 78	Dipositar	Depositatar (DCVB)
VVL, 99; SL, 78, 84	Dir-se	Nòmer
AL, 78, 84; VVL, 91; SL, 77, 97	Doncs	Idò
VVL, 81	Embadalida	Bocabadada
AL, 109	Emplenar	Omplir
VVL, 76	Emportar-se'l	Endur-se'l
SM, 104	En comptes de	En lloc de
AL, 82	Encerclar	Enrevoltar, rodejar
AL, 79, 87	Endreçada	Ordenada, adesada
AL, 100; SL, 76, 77	Enganyar	Enganar
SL, 101	Enraonar	Xerrar, conversar
SL, 94	Enrenou	Renou, renouer, trull
VVL, 91	Ensenyar	Mostrar
SL, 77	Ensurt	Susto (DCVB), sobresalt, retgiró
AL, 78, 80, 81,	Entrepà	Panet

89, 91, 101		
AL, 99, 105; SL, 93; SM, 100; VVM, 76, 78, 90; AM, 99, 106	Envoltar	Enrevoltar
AL, 89; VVL, 91, 93	Errades	Faltes, errors
VVM, 80, 86; AM, 90	Escalfar	Encalentir
VVL, 87	Escampar la boira	Agafar/prendre els atapins
VVL, 78	Escollir	Triar
AM, 88	Esdeveniment	Fet, succés
VVM, 92	Esmentar	Citar, anomenar
VVL, 77; SL, 81	Espantar	Assustar (DCVB), retgirar
VVL, 102; VVM, 94; AM, 94	Esport	Esport, deport (DCVB)
VVL, 85, 102	Esportiu	Esportiu, deportiu (DCVB)
VVM, 93	Ésser (humà)	Ser (humà)
SM, 102; VVM, 79; AM, 92, 94, 104, 115	Éssers (vius)	Sers (vius)
AL, 79	Estris	Eines
AL, 87	Façana	Fatxada
AL, 104	Feis atenció	Anau alerta
VVL, 77	Ficar-se	Aficar-se
VVL, 83	Filferro	Fil de ferro
SM, 99	Flotar	Surar
VVL, 87	Galeta	Galleta [a Men., galeta]
AL, 107	Glaç	Gel
AL, 101	Globus	Bufeta
SL, 79	Grill	Gri [a Men., griu]
VVL, 78	Juganer	Que té juguera
SL, 101	L'un rere l'altre	Un darrere l'altre
SL, 102	Llaminadura	Llepolia, brolleria
SM, 102	Llançar (fems)	Tirar (fems)
VVL, 101	Lligat	Fermat
AL, 85	Maduixes	Fraules [a Men., manduixes]
VVL, 91, 92, 93	Malastruga	Dissort, mala sort
VVL, 78	Mandrós	Peresós
AM, 94	Maons	Totxos
VVL, 95	Maques	Garrides, guapes
AL, 87, 94	Matí	Dematí
AL, 78, 84; SL, 96; VVM, 94	Menys	Manco
AL, 84; AM, 109	Més o menys	Més o manco
VVM, 84	(Curs) mitjà	(Curs) mig
SM, 82	Milers	Milers, milenars
AM, 108	Mitjà	Mitjancer
SM, 105	Mitjà	Medi (DCVB)

AM, 90, 95	Mitjançant	A través de
VVL, 82; SL, 76	Mos	Mossegada
AL, 99; SM, 95, 96, 98, 106; VVM, 76, 79, 80, 82, 86, 93; AM, 90, 91, 92	Natura	Naturalesa
VVM, 79; AM, 94	Netejar	Fer net
VVL, 84	No cal que	No és necessari que
AL, 101	Nus [cast. <i>nudo</i>]	Nu
VVM, 76, 78, 83, 88	Núvol	Nigul
AM, 88	Ocórrer	Passar, tenir lloc
SM, 83, 84	Ocultar-se	Amagar-se [però també apareix <i>amagar-se</i> (SM, 85)]
VVL, 78, 100, 103; SL, 85; SM, 85	Ordre	Orde
VVL, 80, 94	Orenetes	Orenelles
VVM, 101	(Al) palmell de la mà	(A la) palma de la mà
SL, 97	Parar la taula	Parar () taula
VVL, 98	Pels voltants de (ca seva)	Per devora (ca seva)
VVM, 79	Per mitjà de	A través de
AM, 95	Per tal de (+ inf.)	Per (+ inf.)
AL, 80, 81, 89	Pernil	Cuixot
SL, 89	Picar de mans	Fer mamballetes
SL, 76	Pilota de mandonguilla	Pilota de carn
SL, 102	(Fer) plugim	(Fer) brusca
AM, 103	Portar	Dur
AM, 95	Portar a terme	Dur a terme
SL, 76, 77, 88, 101	Preguntar	Demandar
AL, 100; VVM, 98	Proper	Pròxim
SL, 77	Que bona que estava!	Que n'era, de bona!
SM, 100, 106	Rierol	Rierol, riuert, torrentó
AL	Ratllar	Retxar
AL, 80, 85	Rodanxes	Tallades
VVL, 77	Rodanxó	Redonet
AL, 86; VVM, 101	Rodona	Redona
AM, 99	Semblant	Parescut
AL, 81; VVL, 84, 88; SL, 85; SM, 83, 93; VVM, 90, 97; AM, 103	Semblar	Parèixer
VVM, 98	Serveis	Servicis
SL, 87	Setè	Sèptim

VVL, 100	Si et cal	Si te convé
SM, 82, 83, 92, 98; VVM, 93; AM, 90	Sobre	Damunt
SM, 81	Sobre ella mateixa	Damunt ella mateixa
VVL, 76; SL, 98	Sol	Tot sol
AL, 86; VVL, 89	Sola	Tota sola
AL, 102	Soles	Totes soles
VVM, 86	Sota el sol	Davall terra
AL, 93, 109; VVL, 83, 94; SM, 92, 106	Subratllar	Subretxar
SM, 87; AM, 101	Tardar	Tardar, torbar-se [però també apareix torbar-se (SM, 84)]
VVL, 96	Teuladins	Teuladers, pardals
VVL, 84; SM, 93; AM, 86, 105	Tot i que	Encara que, maldament [però també encara que (AM, 88)]
AL, 100	Tractar de (+ inf.)	Mirar de, provar de, intentar (+ inf.)
SL, 84	Treball (costar molt de)	Feina (costar molta de)
VVM, 90	Treballar	Fer feina
VVL, 92	Trencar	Rompre
VVL, 81	Trencat	Romput
SL, 96	(Algun) tret	(Qualque) característica
VVL, 103; VVM, 101; AM, 96	Últim(a)	Darrer(a)
AL, 93	Vaixell	Barco (DCVB)
SL, 94	..., ¿veritat?	..., ¿no és ver?
AL, 91; SL, 103	Xiula	Siula

2.1.1 Lèxic balear

(AL): *esclat, berenar, pedaç, capell, camaiot, escurar, cussa, pepa, devora, veïnats, nina, dur*

(SL): *guapo, veïnada, nina, nomia, galleta, subrexat, nigul, bassiot, la mar, en terra, tudar, tot d'una*

(VVL): *nigul, carreres, vacances, firma, ajuda, nins, ànnera, espanyat, agut (un nin), llinatges, peresós, darrer, endur-se'n, ca seva*

(AM): *sura, (la) mar* [però, en general, mal adaptat]

(SM): *niguls, (les) mars, pròxima, torbar-se, encalentir, calabruix, tot d'una, tudar, des d'enfora*

(VVM):[No hi ha hagut pràcticament cap adaptació. Com si es llibre no anàs dirigit a alumnes de ses Balears.]

2.1.2 Observacions:

—A tots es llibres hi ha mescladissa. És a dir, una solució pròpia de ses Balears coexisteix / alterna amb una solució de sentit equivalent pròpia de Catalunya (inclús amb qualcuna pròpia de València). A certs llibres n'hi ha més; a d'altres, manco. Sa mescladissa també depèn, clar, des grau d'adaptació. Així, si es manual està poc adaptat a ses modalitats insulars, sa mescladissa no podrà ésser mai considerable, per falta de solucions específicament balears.

—Es llibre de Coneixement del medi d'Anaya que s'ha analisat és es de 'Menorca'. A pesar d'això, com que també n'existeix un de destinat a ses 'Illes Pitiüses' i un altre que duu com a epígraf territorial 'Illes Balears' —i que és de creure que deu ésser es de Mallorca—, s'ha fet una comparació entre tots tres. Ses diferències detectades han estat molt poques, cosa que fa pensar que es grau d'adaptació a cada modalitat és ben magre.

2.2 Morfologia no verbal (quantitatius i indefinits / usos pronominals / flexió de nombre)

<i>Referència</i>	<i>Forma usada</i>	<i>Forma alternativa</i>
AL, 103; VVL, 79, 82; SL, 96	Algú	Qualcú
SL, 101, 102; VVM, 93	Algun	Qualque
AL, 103; SL, 97; VVM, 100; AM, 86	Alguna	Qualque
SL, 76, 96, 104; AM, 94, 96, 100, 113	Alguns	Qualcuns [pron.] / Uns quants, una partida de [adj. i pron.]
AL, 88; SL, 86; SM, 87, 103; VVVM, 94; AM, 110	Algunes	Qualcunes [pron.] / Unes quantes, una partida de [adj. i pron.]
VVL, 79	Molts dies	Molts de dies
VVM, 98	Molts pobles	Molts de pobles
VVM, 94	Molts revolts	Molts de revolts
AM, 88, 89	Raigs	Rajos
AM, 93	Quants dies?	Quants de dies?

2.2.1 Observacions

—Pronoms febles: cap forma plena en posició proclítica, totes reforçades. Tampoc cap combinació *mallorquina* (acusatiu + datiu) de pronoms febles.

—Quantitatius i indefinits:

—A tots aquests llibres de text: AL, SL, SM, VVM i AM, no surt mai *qualque* o variants; sempre *algun* i variants. Amb una excepció: a VVM hi apareix un pic *uns quants*.

—Només a VVL s'observa una alternança entre *algun* i *qualque*. De totes maneres, a VVL tampoc hi apareix mai *qualcuns*, *una partida de*, etc., i sí, en canvi, *alguns*.

—A VVL, VVM i AM no hi surt sa preposició de reforç *de* amb *molt* o *quant* (i variants).

2.3 Morfologia verbal

<i>Referència</i>	<i>Forma usada</i>	<i>Forma alternativa</i>
SL, 104; AM, 86	Ésser	Esser, ser
SL, 89	Estigueu	Estau
VVL, 81, 82, 84, 94; SL, 78, 90, 98, 102; SM, 82, 83, 87; VVM, 83, 92, 96; AM, 95, 99, 115	Fes	Fé
VVL, 93; SM, 104	Fes-ho	Fé-ho
VVL, 99	Fes-ne	Fé'n
SL, 87	Fos (pp. de <i>fondre</i>)	Fus
VVM, 103	Omplert	Omplit
SL, 95	Paregui	Paresqui
VVM, 100	Saber	Sebre
AL, 100; VVM, 100	Sóc	Som
AL, 107 (3)	Tinc	Tenc
AL, 79	Tingues en compte	Ten en compte
AL, 89 (2); AM, 86, 87	Van	Varen

2.3.1 Observacions

—Llevat des casos citats, a tots es llibres analisats sa morfologia verbal està adaptada a ses modalitats.

2.4 Altres (usos preposicionals / conjuncions / qüestions sintàctiques)

<i>Referència</i>	<i>Forma usada</i>	<i>Forma alternativa</i>
VVL, 79	Dins d'aquest monstre	Dins () aquest monstre
SL, 79	Dins de la nau	Dins () la nau
AL, 101	En cada vinyeta	A cada vinyeta
AL, 85	En la llibreria	A la llibreria
AL, 87, 89, 93	En la llibreta	A la llibreta
SM, 81	En l'espai	A l'espai
SL, 90	(Els) estava passant	(Els) passava
VVL, 86	(S')està provant la sabata	Se prova la sabata
VVL, 90	(S')estava morint	Se moria
VVM, 76, 78, 79, 80, 82, 89, 98	(El) mar	(La) mar
SL, 91	Nedar per davall de l'aigua	Nedar per davall () () aigua
AL, 87, 91, 93	(No) oblidar-se de (+ inf.)	Pensar a (+inf.)
SM, 94	Prop	A prop
VVM, 90	Prop del mar	A prop de la mar [però a VVM, 87, <i>a prop</i>]
VVL, 85	Proposar de fer una cosa	Proposar () fer una cosa

2.4.1 Observacions

—A AL és sistemàtica s'invasió des camp de sa preposició *a* per part de sa preposició *en*: “*en* quina de les paraules següents...?” (82), “*en* cada vinyeta” (101), “*en* la llibreria” (85), “*escriu-les en* la llibreta” (87, 89, 93), etc.

Anàlisi Quint de Primària

0. Mostra

- Llengua*, Cinquè de Primària, Anaya Illes Balears, 2009, pp. 88-1115 (AL)
Llengua, Cinquè de Primària, Santillana Illes Balears, 2009, pp. 90-117 (SL)
Lletres, Llengua i literatura, Cinquè de Primària, Vicens Vives Illes Balears, 2012, pp. 84-113 (VVL)
Coneixement del medi, Cinquè de Primària, Anaya Illes Balears, 2013, pp. 184-215 (AM)
Coneixement del medi, Cinquè de Primària, Santillana Illes Balears, 2009, pp. 176-205 (SM)
Medi, Medi natural, social i cultural, Cinquè de Primària, Vicens Vives Illes Balears, 2013, pp. 68-99 (VVM)

1. Consideracions prèvies

- a) S'anàlisi ha consistit en es buidatge d'una trentena de pàgines de cada un des llibres de text indicats a s'apartat anterior. Es propòsit ha estat comprovar fins a quin punt aquests manuals de ses editorials de llibres de text més importants de ses Illes Balears —encara que tenguin sa seu principal a Madrid o Barcelona, totes ses que hem triat disposen d'una delegació balear— s'adapten a ses modalitats insulars.
- b) Per facilitar sa consulta, hem dividit es buidatge en quatre grans apartats: *Lèxic i fraseologia*; *Morfologia no verbal*; *Morfologia verbal* i *Altres*. A cada apartat, hem ordenat alfabèticament es termes triats.
- c) A s'hora de proposar alternatives, no hem tengut en compte més que ses solucions normatives. I encara, entre aquestes, hem deixat de costat ses més controvertides, com sa que afecta s'anomenat article balearic, que més que un article és sa combinació de dos, es *salat* i es *literari*. Només hem fet una excepció amb uns quants termes lèxics que, maldament no siguin en es *Diccionari de l'Institut d'Estudis Catalans*, sí figuren en es *Diccionari Català-Valencià-Balear* i tenen segles d'ús entre noltros.
- d) S'anàlisi s'ha limitat an ets aspectes purament lingüístics. Així, a pesar que hi hauria molt a dir sobre s'adaptació des continguts i, en particular, de moltes de ses lectures triades, no mos hi hem entretingut. Tampoc hem recollit es caramull de casos en què s'aplicació de sa correcció política —això és, s'ús sistemàtic de «tots i totes», «homes i dones», «companys i companyes» i altres succedanis— ha desfigurat sa redacció des text.
- e) En general, i per no cansar es lector, quan una determinada solució lingüística estranya an es xerrar de Mallorca i susceptible d'esser canviada per una de mallorquina se repetia fins a extrems abusius, només n'hem consignat ses tres o quatre primeres aparicions.

f) Maldament no mos hàgim entretengut a indicar de manera sistemàtica ses variants menorquines o eivissenques d'un terme quan aquestes diferien de sa mallorquina corresponent, sí ho hem fet en qualque ocasió. En especial, en aquells casos en què sa forma usada en es text i estranya an es xerrar de Mallorca era usada en una altra de ses illes germanes.

2. Anàlisi

2.1 Lèxic i fraseologia

<i>Referència</i>	<i>Forma usada</i>	<i>Forma alternativa</i>
SL, 105	A casa	A ca seva
SL, 108	A desgrat	A pesar
SM, 179	A manera de (pinzell)	Com a (pinzell)
SM, 192, 196, 197, 204	A més a més	Per afegitó
AL, 111	A vegades	De vegades
SL, 91	A la cantonada	Al cap de cantó
AM, 200	A la vora del riu	Devora el riu
AM, 187	Abastar (des de... fins a...)	Comprendre, incloure (des de... fins a...)
VVM, 84	(S'hi) acostumaven a (situar)	(S'hi) solien (situar)
SL, 105	Acuradament	Anant molt alerta
VVL, 87	Adient	Adequat
SL, 103	Adreça	Direcció
AL, 95	Advocat	Advocat, misser
VVM, 70	(Cercaven) aixopluc	(Cercaven) cobert
SM, 194	Al capdavant de cada una	Davant () cada una
VVL, 103; SL, 105; VVM, 87	Al costat / al costat de	Al costat (de), devora
AM, 184	Aleshores	Llavors
VVL, 87, 94; SM, 199	Alhora	Al mateix temps
AL, 99; SL, 103	Almenys	Almanco
AL, 95	Alvocat	Aguacat [DCVB; defensat per Jaume Corbera en es seu <i>Vocabulari de barbarismes del català de Mallorca</i>]
VVL, 86	(Arribar) als voltants	(Arribar) en els encontorns
AM, 210	Ambdues	Totes dues
AL, 111	Ametllats	Amet l ats
AL, 99	Amunt i avall	D'una banda a l'altra
SL, 114	Anar a dormir	Colgar-se
VVL, 94; SM, 179	Amb compte	Anant alerta

SL, 91	Apanyar-se-les	Espavilar-se
SL, 95	Ara sí que l'haviem feta bona!	Ara sí que l'haviem feta () !
SM, 176	Arrancar	Arrabassar
SL, 103, 104, 108; SM, 176	Arrel	Rel
AL, 103	(Fer conferències) arreu	(Fer conferències) pertot
SL, 91	Arreu del món	A tot el món
AL, 103	Arreu d'Europa	A tot Europa
AM, 200	Assolir	Aconseguir
VVL, 87	Aterrits	Esglaiats, retgirats, assustats [DCVB]
VVM, 70	Atrapar-hi (les preses)	Agafar-hi (les preses)
VVL, 91	Autoservei	Autoservici
VVM, 74	Avenços	Avanços, progressos
SM, 178, 187, 194	Avui dia	Avui en dia
VVL, 85, 86, 98; AL, 88; SL, 117	Benvingut	Benvengut
VVL, 86	Bona nit	Bon vespre
VVM, 85	Braçalet	Braçalet, bracerola
VVL, 107	Branquilló	Branqueta
VVL, 110	Burlar-se'n	Enriure-se'n, fer befa
SM, 176	Cabàs	Senalla, senalló
AM, 192; VVM, 81	Cacera	Caça
VVL, 103, 104; AL, 100; AM, 184	Caldre (+ inf.)	Haver de, esser necessari (+ inf.)
AM, 206	Camperols	Foravilers
AM, 192, 200, 202, 209; SM, 204; VVM, 74, 76	Cap a l'any ... / al ...	Devers l'any... / el... [Però <i>devers</i> a SM, 193]
VVL, 109	Cap de setmana	Final de setmana
SM, 201	Capitost	Cap
VVL, 96; SL, 90	(De) casa	(De) ca meva, nostra
SL, 101	Car	Ja que
AL, 102;	Casa seva	Ca seva
SM, 201	Cerclar [amb les tropes]	Enrevoltar [amb les tropes]
VVL, 102	Cim	Cap curucull
AL, 96	Cinquè	Quint
VVL, 96, 97; AL, 93	Cinquena	Quinta
SL, 102	Coliflor	Colflori [i a Men., <i>colflor</i> , i a Eiv., <i>coliflor</i>]
SM, 180; VVM, 74	Collita	Anyada
VVM, 71, 75	Colpejar	Copejar

SL, 110	Colzes	Colzos [DCVB]
AL, 104	¿Com s'anomena la seva primera filla...?	¿ Què nom la seva primera filla...?
AM, 203; SM, 197, 202; VVM, 88, 96, 99	Conquesta	Conquista [però a SM, 197, dues línies més avall de "conquesta", apareix <i>conquistà</i> ; <i>ibid.</i> , a 202]
AM, 200	Conqueridor	Conquistador
AM, 206, 208, 209; VVM, 82, 88, 96	Conquerir	Conquistar
VVM, 68, 74, 75, 86, 87	Conrear	Conrar, cultivar
VVM, 86, 92, 93	Conreu	Conró, cultiu
SL, 102	Continguts	Contenguts
AL, 110	Cordill	Cordell, cordó
VVM, 90	Curses (de carros)	Corregudes (de carros)
AM, 197	(Vist) de front	(Vist) de cara [sa forma impresa pareix un castellanisme flagrant]
AM, 214	De pressa	Aviat
AM, 214	De segur	Segur, ben segur
SL, 99	Decebre	Decepcionar
AM, 209; SM, 201	Des d'aleshores	De llavors ençà
SM, 182	Des de llavors	De llavors ençà
SL, 111	Des que	D'ençà que
AM, 186, 194, 196	(Una) descoberta	(Un) descobriment
VVL, 93; SL, 90	Desè	Dècim
VVM, 77	Desemmotllar	Desemmotlar
VVL, 97, 112; SM, 199	Desenvolupament	Desenrotllament, desplegament
AM, 200, 202; VVM, 74, 78, 80, 88	Desenvolupar	Desenrotllar, desplegar
VVL, 105	Dipòsit	Depòsit [DCVB]
SL, 102	Dir-se	Nòmer
SL, 102	Doncs	Idò
AM, 187, 206, 207	Edat mitjana	Edat mitja
VVL, 87	Els dos	Tots dos
VVL, 93; SL, 96	Emplenar	Omplir
SL, 111	Encisadors	Encantadors
AM, 204; SM, 203; VVM, 89	Endavant	Endavant, envant
VVL, 112	Enretirar-se	Retirar-se, fer-se enfora
VVL, 112	Ensopegar amb ell	Topar-se amb ell
SL, 98	Entrepanes	Panets
SM, 203, 205	Envair	Invadir
VVL, 87, 96;	Envoltar	Enrevoltar

AM, 206; VVM, 74, 84, 86, 90		
SL, 110	Esbarzer	Romaguer
SL, 107, 117	Esbrinar	Descobrir
AL, 96	Escaient [una paraula]	Adequada, oportuna
AM, 189	Escalfament	Encalentiment
VVM, 77	Escalfar	Encalentir
AL, 107	Escarpa	Escarpra [a Eiv., emperò, és <i>escarpa</i>]
AM, 206	Esdevenir	Convertir-se en
AM, 186; SM, 187; VVM, 99	Esdeveniment	Fet, succés
SL, 91	Esgarrats [els pantalons]	Estripats, esquinçats
SL, 103	Esguard	Mirada
SL, 97; AM, 213	(Practicar) esport	(Practicar) esport, deport
AM, 186, 187, 188, 195; SM, 176, 177, 178, 183, 188; VVM, 68, 71, 79	Ésser (humà)	Ser (humà)
AM, 195; VVM, 74	Estris	Instruments, eines, ormejos
AL, 108	Façana	Fatxada
VVM, 84	Fàcils de (defensar)	Bons de (defensar)
AL, 111	Fer atenció	Prestar atenció, fixar-se
AM, 214	Flotant en l'aire	Surant a l'aire
AM, 202	Fosa (del bronze)	Fusa (del bronze)
AL, 113	Fullaraca	Fullam
AL, 96	Gairebé	Quasi
AL, 94	Galetes	Galletes [a Men., <i>galeta</i>]
AM, 214	Gasolinera	Benzinera
VVM, 90	Gimnàstica	Gimnàsia [DCVB]
SL, 90	(La) grip	El grip
AM, 192	Gruixudes	Gruixades
VVM, 71	Guspises	Espires [però a Men., també <i>guspises</i>]
AM, 192; SM, 191; VVM, 70, 71, 84, 92	Habitatges	Vivendes
SL, 104	Heus aquí	Vet aquí
SM, 196	Indret	Endret
SM, 201	Innombrables	Moltíssimes
AM, 204; SM, 201	Lliurar	Entregar
VVL, 95, 96	Maca	Polida, bella, hermosa [DCVB], guapa
AL, 103	Malgrat	A pesar de
VVL, 86	Marit i muller	Home i dona
AL, 103	(Tota) mena de	(Tota) casta de

SL, 90	(La) mare	Ma mare
AL, 93, 100	Menys	Manco
AM, 199	Més o menys	Més o manco
VVM, 74	Mil·lenni	Mil·lenari
SM, 177, 178, 189	Milers (d'anys)	Milenars (d'anys)
AL, 88	Mimar	Aveciar, veciar
VVM, 77	Mitjans (de transport)	Medis (de transport) [DCVB]
AM, 206, 213	Monestir	Monasteri [DCVB]
AL, 111	Morens	Morenos [ultracorrecció; <i>moreno</i> és en DIEC2]
VVL, 99; VVM, 76	Natura	Naturalesa
AL, 91	Nen, nena	Nin, nina [o <i>boix, boixa</i> , ja que es text és en eivissenc]
AL, 88	Nena	Nina
VVL, 106	No oblidis indicar	Pensa a indicar, recorda't d' indicar
SL, 111	No para de dir	No s'atura de dir
VVM, 99	No t'oblidis de posar-hi	Pensa a posar-hi
AL, 88	Noia	Al·lota
SM, 197; VVM, 97	Nombrosos	Molts de
AM, 203; VVM, 72	Nombroses	Moltes de
VVL, 84; SL, 102	Nouvingut	Nouvengut
SM, 202	Obeïen el que els manava	Creien el que els comandava
VVL, 90, 112, 113; AM, 184; SM, 187	Ocórrer	Succeir, passar
AL, 96	Oncles	Oncles, concos
VVL, 90, 92, 113; SL, 93; SM, 199	Ordre	Orde
SM, 176	Ós	Onso
VVL, 86	Ous durs	Ous bullits
AM, 189; VVM, 71	Pal	Bastó
VVL, 96	Parada	Aturada
SL, 90	(El) pare	Mon pare [però a SL, 96, en canvi, <i>mon pare</i>]
SL, 91	Pantalons	Calçons
VVL, 96, 99, 106, 109, 111; AL, 96	Parlar	Parlar, xerrar [a Men., <i>rallar</i>]
AL, 101	Passos	Passes
VVL, 110	Pel que fa a	En relació amb, en quant a [DCVB]
VVL, 87	Per bé que	Encara que, maldament

SL, 90	Per fi	A la fi
VVM, 82, 86	Per mitjà de	A través de
VVL, 112	Per si de cas	Per si un cas
AM, 184, 186, 189; VVM, 70, 75	Per tal de	Per
VVL, 103	Per tal que	Perquè
AM, 204	Per últim	A la fi, finalment
AL, 95; SL, 104, 114; SM, 182	Pertot arreu	Pertot
SL, 102	Poliesportiu	Poliesportiu, polideportiu
SM, 204	Populoses	Poblades
VVL, 96; AL, 95; AM, 203	Portar	Dur [però a AM, 205 també s'usa <i>dur</i>]
SM, 204	Portats	Duits
AL, 100	Potser	Potser, <i>pentura</i> / <i>per ventura</i>
VVL, 91, 99	Préstec	Manlleu
VVL, 113	Primerament	Primer de tot
SL, 112, 113; VVM; 80	Quadre	Quadro
VVL, 112	Ras i curt	En una paraula
SM, 185	Rodons	Redons [però a SM, 190, <i>redó</i>]
VVL, 100, 106; SM, 198; VVM, 88	Semblant	Parescut
AL, 97, 114, SL, 114; AM, 192; SM, 178, 189	Semblar	Parèixer
AL, 100	Senyera	Bandera
AL, 98; SM, 195; VVM, 91	Servei	Servici
AL, 92	Si et cal	Si te fa falta, si ho necessites
SM, 196	Signar	Firmar
AM, 205	Signat	Firmat
AM, 189, 190	Sobre	Damunt
AM, 192, 209	Solament	Només
VVL, 89	Sortosament	Per sort
AM, 190; SM, 179; VVM, 72	Sostre	Cel-ras, sòtil
AM, 190	Soterrament	Enterrament
SL, 111; AM, 184	Soterrar	Enterrar
VVL, 193	Sovint	Sovint, <i>adesiara</i>
VVL, 97, 105, 109, 110; AL, 94, 99, 113; SM, 197	Subratllar	Subretxar
VVL, 112; SL, 90	Tan sols	Només
AM, 198, 199	Tardar a	Tardar a, <i>torbar-se a</i>

VVM, 74	Tenir cura	Cuidar
SM, 195	Terres	Trespols
AL, 101	Titelles	Terasetes
SM, 193; VVM, 92	Tot i que	Encara que, maldament
VVM, 77, 87	Tot seguit	Tot d'una
SL, 101	Tothora	En tot moment
SL, 91	Tractar de	Provar de, intentar
VVL, 104, 107; SM, 195	Treballar	Fer feina
AL, 95	(Tenir) vergonya	(Estar) empegueït
AL, 113; SL, 105	Triomf	Triumpf [DCVB]
AL, 103; SL, 111; AM, 186, 196; VVM, 76	Últim(a)	Darrer(a)
SL, 105	Últimament	Darrerament
VVM, 91	Un cop a punt	Una vegada a punt
AM, 196	Un gran nombre de	Molts/moltes de
SL, 97	Un munt de coses	Un caramull de coses
VMM, 80	Un seguit de...	Un enfilall, un rosari de...
SL, 104, 113	Vacances	Vacacions
SM, 182	Vaixells	Barcos [DCVB]
AM, 214	Veí	Veïnat
VVL, 96	——, ¿veritat?	——, ¿no és ver?
AL, 105	Vigilar (una cosa)	Anar alerta amb (una cosa)
VVL, 87; VVM, 90	Voltants	Encontorns
SM, 180, 182	Voltat	Enrevoltat
VVM, 75	Vores	Voreres
VVL, 93	Vuitè	Octau
AL, 111	Xat	Xato [ultracorrecció; xato és en es DIEC2]

2.1.1 Lèxic balear

(AL): àsens (eiv.), cerca, carrera, gambaner, mon pare, ma mare, a ca mossèn Alcover, prest, al-lota, nins, nines [però també “noia, nens, nenes”], glosador, devora, capcer, redona, pareix, (aquesta) mar

(SL): nins, besar, tot d'una, veïnat, tomàtiga, molts de (zig-zags), (unes) passes, (la) mar, cercar, dur. ones, renous, llinatges, renouer, infant, Margalida, horabaixa, nirviós, alçar, subretxar, retxar, engronsar-se, nin, veïnat, devuit, davall, ca, niguls, portell, paret seca, esclata-sangs, nòmer, guapo, fadrina, ametlerar

(VVL): nòmer, rel, ca teva, al-lot, devora

(AM): *dur* [però també “portaren”], *picapedrers* [No hi ha hagut pràcticament cap adaptació. Com si es llibre no anàs dirigit a alumnes de ses Balears.]

(SM): *depositat, copejant, tot sol, cuidar, (la) mar, arena*

(VVM): *motlos, casta* [en general, es lèxic està poc adaptat a ses modalitats]

2.1.2 Observacions:

—A tots es llibres hi ha mescladissa. És a dir, una solució pròpia de ses Balears coexisteix / alterna amb una solució de sentit equivalent pròpia de Catalunya o València. En alguns n’hi ha més; en altres, manco. Sa mescladissa també depèn, clar, des grau d’adaptació. Així, si es llibre està poc adaptat a ses modalitats insulars, sa mescladissa no podrà ésser mai considerable, per falta de solucions específicament balears.

—A (AL) sa mescladissa afecta, a més des lèxic, sa morfologia de s’article. Així, en quant a sa presència/absència d’article personal: “En Xavier” / “Isabel”, en un mateix text (96); “En Francesc de Borja Moll”, però “Caterina Valriu” (105) [però a sa 104 havia sortit “na Caterina Valriu”].

2.2 Morfologia no verbal (quantitatius i indefinits / usos pronominals / flexió de nombre)

<i>Referència</i>	<i>Forma usada</i>	<i>Forma alternativa</i>
AL, 100, 105; AM, 194, 214, 215; SM, 176, 183	Algun	Qualque
SM, 180	Alguna	Qualque
VVL, 108, 110; AM, 204, 205; SM, 183, 188; VVM, 94	Alguns	Alguns, certs, uns quants, una partida de
VVL, 93; AM, 190, 192; SM, 176, 182, 189; VVM, 70	Algunes	Algunes, certes, unes quantes, una partida de
SL, 91	Amb mi	Amb jo
AL, 94	Molta calor	Molta de calor
AM, 198	Molts altres	Molts d’altres
VVL, 84	Molts dies	Molts de dies
VVM, 98	Quants anys?	Quants d’anys?
AM, 197	Quants immigrants...?	Quants d’immigrants...?
VVM, 95	(Al cap d’)uns quants anys	(Al cap d’)uns quants d’anys

2.2.1 Observacions

—Pronoms febles: cap forma plena en posició proclítica, totes reforçades. Tampoc cap combinació *mallorquina* (acusatiu + datiu) de pronoms febles.

—Quantitatius i indefinits:

—A (AL), (SL), (AM) i (SM) no surt cap vegada *qualque* o variants; sempre surt *algun* i variants.

—A (VVL) i (VVM) hi ha alternança entre *alguns* i *algunes*, per una banda, i *qualque*, *qualcuna* i *uns quants*, per s'altra, lo que fa pensar que existeix sa voluntat d'usar es sistema mallorquí/menorquí dets indefinits. Així, per exemple, a (VVM) hi apareixen “unes quantes pedres” (76), “qualque culte” (76), “qualcuns” (95). [Sa consideració sobre es valor atorgat a cada sèrie —sa mallorquina/menorquina o s'eivissenca/ continental— se pot apreciar a sa taula de determinants indefinits de sa pàgina 90 de (VVL), on surten *algun*, *alguna*, *alguns* i *algunes* i no hi surten, en canvi, *qualque*, *qualcun* o *uns quants*; de sa mateixa manera, ets exercicis sobre determinants indefinits de ses pàgines 94 i 99 només fan intervenir ets elements de sa primera sèrie.]

—De vegades apareix sa preposició de reforç *de* a *molt* o *quant* (i variants) i de vegades no, fins i tot dins un mateix llibre s'hi alternen. Així, a (AL) hi ha alternança i hi surt “Molta calor” (94) però també “¿De quants *de* volums consta?” (104) i “¿Quants d'anys?” (104). A (SM) aquesta preposició *de* de reforç hi apareix dues vegades, una amb *molt* i una altra amb *quant*. A (VVL) *molts* alterna amb *molts de*. En canvi, a (AM) i (VVM) aquesta preposició de reforç no hi apareix mai.

2.3 Morfologia verbal

<i>Referència</i>	<i>Forma usada</i>	<i>Forma alternativa</i>
AL, 90	Acabessis	Acab ass is
SM, 191	Comptabilitzem	Comptabilitz am [i, en canvi, a sa mateixa frase <i>comptam</i>]
SL, 112	Continguts (participi)	Cont eng uts
VVL, 103	Creixin	Cres qu in
SM, 193	Disposats	Dispos ts
AL, 95	Ésser	E sser, ser
AM, 192	Establert	Establ it
VVL, 91, 100, 109; AM, 199; VVM, 73, 79, 89	Fes	Fé
VVL, 106, 113; SM, 198	Fes-ne	Fé'n
VVM, 77	Fos (participi de <i>fondre</i>)	Fus
AL, 92	Fregit	Frit
AL, 103	Il·lustrés	Il·lustr às
SM, 194	Mantingut	Mant eng ut

VVL, 105; SL, 90, 105; AM, 184; VVM, 73, 89	Saber	Sebre [DCVB]
VVL, 90	Suggereixin	Suggeresquin
AL, 108	Tingues en compte	Ten en compte
VVL, 113	Tingués	Tengués
AL, 88	Torno	Torn
AL, 90	Tractessin	Tractassin
SM, 178	Transcorre	Transcorr
AM, 192 (2), 200, 204 (5), 205 (4), 206 (2), 210, 213; SM, 179, 186	Van (arribar, ...)	Varen (arribar, ...)

2.3.1 Observacions

—Llevat des casos citats, sa morfologia verbal està adaptada a ses modalitats. (VVL) (AL)

—Adaptada quasi sense excepcions a ses modalitats. (SL)

—Adaptada, llevat des casos assenyalats i, en especial, de sa tercera persona des plural des verb *anar* (“van” en lloc de *varen*) en funcions auxiliars. (AM)

—Ben adaptada, en general. Hi ha dos casos de *van* + inf., però se tracta sense dubte d'un error, ja que sa constant és *varen* + inf. Ets altres casos de no adaptació —llevat de *fes-ne* / *fè'n*— pareixen també lapsus. (SM)

—Ben adaptada, llevat des pocs casos assenyalats. (VVM)

2.4 Altres (usos preposicionals / conjuncions / qüestions sintàctiques)

Referència	Forma usada	Forma alternativa
VVL, 96	(Llançant-se) a dins	(Llançant-se) a dins, dedins
SM, 184	(Enterraven els morts) a grans tombes	(Enterraven els morts) dins grans tombes
AL, 95; AM, 190; SM, 180	A terra	En terra
AL, 104	Cada u	Cada un
SL, 105	Damunt de ———	Damunt () ——— [però també trobam <i>davant</i> (SL, 94, 95) i <i>darrere</i> (SL, 95) enllaçats directament amb so substantiu]

AL, 97	Damunt del terra	Damunt el terra
SL, 104	Davall de ———	Davall () ———
AL, 97	Davant de tothom	Davant () tothom
SL, 105	Dins de casa	Dins () ca seva
AL, 109	En cada una ha d'aparèixer	A cada una ha d'aparèixer
SM, 177, 178	(Vivien) en coves	(Vivien) dins coves
VVL, 88	(Investiga) en internet	(Investiga) a internet
AL, 106	En l'activitat 2	A l'activitat 2
SM, 182	En l'edat dels metalls	A l'edat dels metalls
AM, 188	En l'etapa final	A l'etapa final
AM, 204	En la Caleta	A la Caleta
VVL, 108; AL, 93;	En la graella	A la graella
SL, 92	(El paper que tenen) en la història	(El paper que tenen) a la història
AM, 187	En la il·lustració	A la il·lustració
VVL, 84	(Apareixen) en la imatge	(Apareixen) a la imatge
AM, 210	(Entrar) en la Península	(Entrar) a la Península
SM, 176	En la prehistòria	A la prehistòria
VVL, 113	En la primera columna	A la primera columna
VVM, 91	En la societat romana	A la societat romana
VVL, 89	(S'acumula) en la superfície	(S'acumula) a la superfície
AM, 200	En les pàgines...	A les pàgines...
AM, 193	En Menorca	A Menorca
SL, 106	En quina època...?	A quina època...?
VVM, 74	En una zona	A una zona
VVM, 90, 93	(On) era situat?	(On) estava situat?
VVL, 110	Està mirant	Mira
VVM, 82, 87	Estan fent	Fan
VVM, 70	Estan fent servir	Fan servir
VVM, 73	Estan pintant	Pinten
AM, 213	Estan practicant	Practiquen
VVL, 109	Estan discutint	Discuteixen
SM, 199	L'un rere l'altre	Un darrere l'altre
AL, 97	Permet de menjar-ne	Permet () menjar-ne
SM, 180, 196, 203	Prop de	A prop de
VVL, 96	¿Te l'estàs passant una mica bé?	¿ T'ho passes una mica / un poc bé?

2.4.1 Observacions

—A tots es llibres analisats sense excepció és sistemàtica s'invasió des camp de sa preposició *a* per part de sa preposició *en*, tal com s'observa a sa taula de dalt.

—A (VVL) hi ha més d'una incorrecció: “càstic” per *càstig* (88); “contam” per *contem* (90), “qualcuna cosa” per *qualque cosa* (90) i “hagen introduït” per *hagin*

introduït (104) —si bé aquesta darrera podria interpretar-se com una llicència dialectal—.

—A (SL) hi ha unes quantes incorreccions: **“Jo t’ensenyaré”* (91) per *“Jo te n’ensenyaré”*); **“En comptes de burlar-te”* (91) per *“En comptes de burlar-te’n”*; **“(…) relaciona amb nombres (...)”*, sense que s’especifiqui què s’ha de relacionar; **“Ens nomem igual”* (117) per *“Nomem igual”*

—A (SM) hi ha un castellanisme flagrant: **“Tendir una trampa”* (201) per *“Parar una trampa”*.

Conclusions generals

1) Maldament no se pugui dir que es manuals analisats no estan adaptats, ja que tots contenen solucions específiques de ses modalitats lingüístiques insulars, sí se pot afirmar que aquesta adaptació és, des de tots es punts de vista, clarament insuficient.

2) Es grau d'adaptació varia d'un manual a un altre. O, més ben dit, d'una editorial a una altra. Així, Vicens Vives és probablement s'editorial que té es llibres més adaptats i més ben adaptats, mentre que Anaya és sa més deficitària en tots es sentits —es seu llibre de Coneixement del medi de quint, per exemple, és un compendi d'incorreccions de tota casta—. Però això no lleva que fins i tot es llibres de Vicens Vives tenguin deficiències i incoherències —per exemple, es de tercer de Coneixement del medi, on no hi ha hagut pràcticament cap adaptació lèxica—. En quant a Santillana, se situa en un terme mig respecte a ses altres dues editorials. Es seus manuals tenen més rigor que es d'Anaya, però no tant com es de Vicens Vives ni tanta de voluntat adaptativa.

3) Es nivell també influeix en es grau d'adaptació a ses modalitats. Se pot dir que com més elevat és es nivell, manco adaptat està es text. També és ver que sa part dedicada an es text augmenta amb so nivell, lo que fa que es percentatge de casos controvertits sigui també més elevat.

4) Abans d'entrar dins cada apartat gramatical (article balearic, morfologia verbal i no verbal, usos preposicionals...) podem ja avançar que en realitat lo únic que adapten aquests llibres a ses modalitats insulars és sa morfologia verbal —amb excepcions— i una mica de lèxic, sobretot és més familiar i domèstic. Com a conseqüència de tot això, lo que un se troba en llegir qualsevol d'aquests llibres és una autèntica mescladissa de vocabulari. Ses solucions pròpies de Balears conviuen amb ses de Catalunya (fins i tot amb qualcuna de València). I fins i tot arriba a passar que una mateixa solució, que té diferents formes segons el territori —*dur* i *portar*; *ca nostra* i *casa nostra*; *molts de* i *molts*; *darrer* i *últim*; *jo som* i *jo sóc*, etc.—, acabi apareixent en un mateix text en ses dues formes.

5) A cap des llibres analisats s'utilisa altre article definit que es literari —al contrari de lo que passava, convé recordar-ho, fa cosa d'un quart de segle, quan una editorial com Vicens Vives tenia un llibre de llengua, *Llaüt*, que usava sense manies s'article salat en es tres primers nivells de Primària—. És més, a ses lliçons inicials des tres manuals de llengua, on toca treballar s'article definit, només hi apareix es literari. Es sistema característic de ses Balears, idò —o sigui, sa combinació de *salat* i *lalat* o literari—, ni s'explica ni tan sols s'indica que existesqui. Cosa que contravé, per exemple, sa *Proposta de model de llengua per a l'escola de les Illes Balears*, d'Antoni I. Alomar i Joan Melià (Cofuc-Editorial Moll, 1999), on pot llegir-se (p. 49): “L'ús de qualsevol de les dues formes [d'article] no pot ser considerat una incorrecció, sinó que s'ha de veure, si un cas, com una inadequació a la classe de text (més o menys formal) i, únicament, en aquest sentit s'ha d'interpretar. Per tant, tots dos han de tenir cabuda a l'escola”. En canvi, s'article personal (*en*, *na*, *n'*) sí s'usa, amb qualque excepció.

6) A cap des llibres analisats s'utilisa cap forma plena en posició proclítica (*me, te, se, mos, vos, ne*) des pronoms febles. Totes ses formes d'aquests pronoms són reforçades. Tampoc hi apareix cap combinació *mallorquina* (acusatiu + datiu) de pronoms febles. Tampoc hi apareix sa característica balear de posar *jo* darrera preposició (*amb jo* en lloc de *amb mi*).

7) Sa morfologia no verbal, i en concret ets indefinits i quantitativs —*qualque, qualcú, qualcuns, molts de, quants de*, etc.—, pràcticament no incorpora ses formes mallorquines, excepte en es llibres de s'editorial Vicens Vives i no sempre. Quasi sempre se prefereixen ses formes *alguns, algú* i variants; com també *molts, quants* i variants, sense sa preposició *de* de reforç.

8) Ets usos preposicionals i conjuntius són un vertader mestall entre solucions mallorquines i no mallorquines, encara que hi acabin predominant ses segones.

9) En relació amb sa sintaxi, es modismes i ses frases fetes, hi predominen ses formes pròpies des català central, amb excepcions.

10) En resum, com dèiem an es principi, lo més ben adaptat amb diferència és sa morfologia verbal. S'adaptació dets altres apartats gramaticals —fins i tot es lèxic— és ben magra. En es millor des casos hi trobam una mescladissa —lèxic, preposicions— i unes quantes excepcions a sa forma estàndar més predominant —quantitativs i indefinits—. En es pitjor des casos, s'adaptació an es mallorquí és nul·la (article baleàric, pronoms febles). Sa taula de baix resumeix es nivell d'adaptació de cada un dets apartats gramaticals des devuit llibres de text estudiats.

Taula I. Grau d'adaptació en general des llibres de text segons s'apartat gramatical

Article baleàric	Article Personal (<i>En, Na, N'</i>)	Pronoms febles (<i>me, te, se, mos, vos, ne</i>)	Morfologia Verbal	Lèxic	Quantitativs i indefinits (<i>qualque, qualcú, molts de</i>)	Usos preposicionals i conjuntius
Gens	Ben adaptat	Gens	Ben adaptada amb excepcions	A mitges*	Molt poc	Poc

* Només se sol adaptar es lèxic més bàsic

